

**IV МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «СВІТ ПСИХОЛОГІЇ»
IV INTERNATIONAL FESTIVAL «PSYCHOLOGY WORLD»**

**Міжнародні Челпанівські
психолого-педагогічні
читання**

(з нагоди 100-річчя урочистого відкриття
Психологічного інституту Г.І. Челпановим)

Том IV (12)

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

МІЖНАРОДНІ ЧЕЛПАНІВСЬКІ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ
ЧИТАННЯ

Додаток 4 до Вип. 31, Том IV (12), 2014 р.

рнний
чний
2014.

by
ional

рччя

тної
дуть.
тості.
ктив,
тва і
ся як
прям
мови

ників
ви в

ОНИЩЕНКО Т.Є.,

кандидат медичних наук,
доцент, кафедра інфекційних
хвороб, Запорізький державний
медичний університет,
м. Запоріжжя

РЯБОКОНЬ О.В.,

доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри інфекційних
хвороб, Запорізький державний
медичний університет,
м. Запоріжжя

РЯБОКОНЬ Ю.Ю.,

кандидат медичних наук,
асистент, кафедра госпітальної
педіатрії та дитячих інфекційних
хвороб, Запорізький державний
медичний університет,
м. Запоріжжя

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АКМЕОЛОГІЇ

У теперішній час акмеологія – це нова наука, яка інтенсивно розвивається і активно впроваджується у громадську практику. Необхідність акмеологічного знання обумовлена його конструктивністю і практичною спрямованістю. Інтегруючи та узагальнюючи знання про прогресивний розвиток зрілої особистості, шляхи її самореалізації і самоактуалізації, акмеологія стала концептуальною ланкою у системі наук про людину. У статті розглянуті педагогічні аспекти акмеології як основи розвитку професіоналізму у дорослої людини.

Ключові слова: акмеологія, педагогіка, професіоналізм, доросла людина.

В настоящее время акмеология является интенсивно развивающейся наукой, активно включающей в общественную практику. Востребованность акмеологического знания обусловлена его конструктивностью и практической направленностью. Интегрируя и обобщая знания о прогрессивном развитии зрелой личности, путях самореализации и самоактуализации, акмеология

© Оніщенко Т.Є., Рябокони О.В., Рябокони Ю.Ю., 2014

А

механ
двигу
а п
науці,
і
викона
ставине

Акме
ни у пе
та суб'
ном як
«верши
тогія –
рівні п
мірнос
ційної
виток
ставит
його в
як члє

Пр
ті, ін
тики і
люди
визна
суб'єк
вають

является концептуальным звеном в системе наук о человеке. В статье рассмотрены педагогические аспекты акмеологии как основы развития профессионализма у взрослого человека.

Ключевые слова: акмеология, педагогика, профессионализм, взрослый человек.

Presently akmeologiya is intensively developing science, actively plugging in public practice. The claimed of akmeologicheskogo knowledge is conditioned his structuralness and practical orientation. Integrating and summarizing knowledge about progressive development of mature personality, ways of self-realization and selfactualization, akmeologiya is a conceptual link in the system of sciences about a man. In the article the pedagogical aspects of akmeologii as bases of development of professionalism are considered for the adult.

Key words: akmeologiya, pedagogics, professionalisin, adult.

Акмеологія – це комплексна наука, яка до теперішнього часу напрацювала і узагальнила феноменологію, закономірності та механізми руху до «вершин» не індивідуального і не особистого розвитку, а професійного у різних сферах: у війсьці, при несенні військової служби, виконанні роботи в екстремальних обставинах і умовах та інші. [1,2].

Акмеологія вивчає розвиток людини у періоді дорослості як особистості та суб'єкту діяльності (головним чином як професіонала) і досягнуті нею «вершини» у цьому розвитку. Акмеологія – це прикладна наука, що вивчає рівні професіоналізму, умови і закономірності досягнення вершин професійної зрілості особистості [3]. Цей розвиток визначається конкретними обставинами у які потрапляє дорослий, його діями, як відгук на ці обставини, як члена великого і малих соціумів.

Проте, було б спрощеним вважати, що якісно-кількісні характеристики розвитку, що спостерігаються у людини зі вступом в стан дорослості визначаються тільки об'єктивними і суб'єктивними чинниками, які впливають на нього [4].

Розвиток дорослої людини визначається не тільки минулим, а й його розвитком в утробі матері, у дитинстві і дошкільному віці, у початковій школі, в отрочстві та юнацтві. На рівень «вершини», який людина намагається досягти як індивід та особистість, ставши дорослою, впливає здоров'я у кожному з названих періодів життя, цінності, які стануть його власними і впливатимуть на його вчинки, досвід пізнання, спілкування і праці, що пов'язані з плануванням свого професійного майбутнього і у подальшому полегшуватимуть або утруднюватимуть придбання вибраної для себе спеціальності [5]. Тому акмеологія спільно з педагогікою повинна вирішити дуже непрості завдання, а саме з'ясувати, які особливості мікроакме повинна мати людина на кожній з фаз свого життєвого шляху, чого вона повинна досягти, аби відбулося його велике акме [3].

Малі акме – це передвісники макроакме людини. Є природним, що відразу виникають непрості для акмеології і педагогіки питання, а саме: які життєві обставини і умови у кожному віковому періоді потрібні і достатні, щоб

розвиток дитини, підлітка, юнака відбувався через досягнення «вершин». Вживання іменника «вершина» із прикметником «типові» є не випадковим, тому що у кожному віковому періоді відбуваються різні варіанти «вершин» і вони за своїми основними особливостями відрізнятимуться від типових «вершин», що є характерними для різних відрізків життєвого шляху людини.

Акмеології і педагогіці необхідно відпрацювати питання про оптимальну систему виховних засобів для людини, аби обов'язково відбувся перехід від кульмінації розвитку і був досягнутий в одному віковому періоді до кульмінації, що характеризує наступну фазу.

Але, може статися і так, що обставини, в які потрапила людина на одному етапі свого розвитку, виявляються несприятливими для наступного етапу. Тоді акмеології у співпраці з педагогікою є необхідним виявлення шляхів щодо компенсації недосягнутого оптимуму у розвитку дитини, підлітка, юнака на попередньому відрізку їх життєвого шляху. Це має відбуватися за рахунок підключення і використання особливих виховних дій з ініціацією абсолютно певної власної активності дошкільника (школяра).

Вплив несприятливих обставин для подальшого розвитку зростаючої людини, як міра негативних наслідків, може бути різним. Наприклад, стан здоров'я у дошкільника (школяра) після перенесеного їм захворювання може бути відновленим до норми, або може виявитися незворотно втраченим. І тоді досягнення їм особистого акме буде складним, або неможливим.

Таке саме може відбутися з особистістю людини. Під впливом несприятливого найближчого оточення можуть сформуватися псевдоцінності, які визначатимуть повсякденну мотивацію його вчинків і поведінки. І зворотною стороною їх можуть виступати просунуті до високого рівня розвитку антигромадські потреби, що перетво-

рюються на стійку рису влачі, а саме такі психічні властивості особи як сутність поваги до інших людей, пошанування до них як до об'єктів шанування, невіра у свої сили і неможливість протистояти труднощам.

Відхилення у розвитку особистості в період її становлення у дошкільні і шкільні роки життя молодшої людини можуть так глибоко увести в структуру його індивідуальності, що інструментарій виховання, який має у розпорядженні сучасна педагогіка, виявиться непридатним для їх виправлення. А якщо це так, то у людині не відбудеться особисте акме, коли він стане дорослим.

Якщо не буде підготовлені в шкільні роки психологічний ґрунт для високого мотиваційного залучення і залучення учня у певній виді праці, яку він обере своєю спеціальністю, то і не досягне він «вершин» як суб'єкт діяльності, як професіонал високого класу, ставши дорослим, тому що не розвиватимуться здібності, які сприяли би йому здійсненню вчинки, які б зробили вклад у загальнолюдську культуру.

І, звичайно, необхідною умовою для досягнення людиною акме в діяльності його професійної діяльності є цілеспрямований розвиток у нього такої якості, як інтрагенна активність, коли він не бездумно звикає наслідувати формулу у своїй поведінці «робити як я!», яку впроваджують особливі авторитетні для нього люди, а за рахунок постійної активної роботи свого внутрішнього світу, прагнення до прийняття зважених рішень, а не до і вистражданим рішенням і діям в обов'язкового здійснення.

Для успішного формування акме є необхідним формування інтрагенної активності до моменту закінчення учнем школи. Вона виявлятиме себе як інтегральна властивість, а не локальна якість при ухваленні рішення в приводу виникаючих проблем у всіх сферах його буття. Саме тоді відбувається в його свідомості і самосвідомості

лінія кою і життя ритис

У здоров'я постійних невір, вснаші зичну прострацію усе це деграа знавиріш педагог забезпечити підколі періоді

То гією, диди підтроргансисивнегромадіти і мість свідомі їх поріаль і інші по пр які дотує індітвивітктя, а рекц

Пблемвою спря з бок виріє коорієннен

стані невіри у свої професійні можливості, поява нової домінанти, а саме, головної орієнтації на справи сім'ї, а не на творче вирішення професійних справ та інше.

Зрозуміло, що ці обставини діють не по формулі «стимул - реакція». Ступінь і характер негативних змін, що відбулися в людині, виявляються тісно пов'язаними і з особливостями того психологічного ґрунту, що утворився на попередньому відрізку його життєвої дороги та його внутрішньому світі.

Як відомо, істина конкретна і загально існує лише в окремому і через окреме, а тому виведення кожної окремої дорослої людини, яка попала у кризову ситуацію або в якого сталася велика або мінша деформація змістовної ланки його особистої структури або професійних характеристик, вимагає від педагогіки, психології і акмеології створення гранично диференційованих методів допомоги [11]. І зрозуміло, що при формулюванні і подальшій реалізації загальних рекомендацій позитивного результату не буде.

Далі потрібно відзначити, що оскільки доросла людина як професіонал виходить на свою «вершину» або не досягає її, як правило, у певній області праці, а таких основних областей діяльності, згідно класифікації Б.А.Клімова, існує п'ять: «людина - людина», «людина - техніка», «людина - природа», «людина - знакові системи», «людина - образи мистецтва», то специфіка спеціальностей, що відносяться до кожної з цих областей, завжди накладає свій відбиток на склад

особистості фахівця і на процес його руху до «свого» акме. Тому педагогіка вивчаючи ці закономірності допомагає практичній акмеології більш продуктивно і якісно сприяти реалізації людини, як професіонала вищого класу, або як казав А.Маслоу, «по максимуму самоактуалізуватися» [12].

Вироблений вище розгляд проблем, які виникають у дорослої людини як у природної істоти (індивіда), як в особі (ядром якої виступають глибоко засвоєні суспільні стосунки) і як у суб'єкта діяльності (перш за все як професіонала), здійснений окремо, але це лише спосіб, що полегшує їх сприйняття. А в реальній живій людині індивідуальні проблеми самим найтіснішим чином переплітаються з його проблемами, в яких домінують його особисті особливості, і з тими, в яких він по перевазі виявляє себе як суб'єкт діяльності. І дія на одну з цих його особистостей неодмінно позначається і на двох інших, так само як зміна в одній з них спричиняє за собою зміни в двох останніх.

Таким чином, акмеологія проводить теоретичне обґрунтування і створює систему методів для практичного застосування, що забезпечують переміщення людини з нижчого рівня виконання їм професійних обов'язків на інший - більш високий, за параметрами глибини, широти, тривалості ефекту та ін. Вирішення цих питань є можливим завдяки контактам акмеології і педагогіки, які сприяють їх взаємному збагаченню.

4. Эп
сп
Эп
5. Ш
во.
6. Де
РА
7. Ш
по.
8. Де
ак.
96
9. Де
А.
10. Се
Се
11. Дь
12. М.
35

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Селезнева Е.В. Общая акмеология / Е.В. Селезнева М.: РАГС, 2009. – 206с.
2. Дубровина Л.И. Акмеология и ее становление / Л.И. Дубровина. – СПб: ООО «ЛЮБАВИЧ». – 2003. – 48с.
3. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. – Шуя: ЦГПИ/ - 1995. – 22с.

4. Энкельманн Н.Б. Харизма. Власть харизмы. Личностные качества как средство достижения успеха в профессиональной и личной жизни / Н.Б. Энкельманн – М.: Интерэксперт. - 2005. – 288с.
5. Шаповаленко И.В. Возрастная психология (психология развития и возрастная психология) / И.В. Шаповаленко – М.: Гардарики. - 2009. – 349с.
6. Деркач А.А. Акмеологические стратегии развития / А.А. Деркач. – М.: РАГС, 2006. – 184с.
7. Шадриков В.Д. Психологическая характеристика нормального человека, или познать самого себя / В.Д. Шадриков. – М.: Логос, 2009. – 210с.
8. Деркач А.А., Селезнева Е.В., Михайлов О.В. Готовность к деятельности как акмеологический феномен / А.А. Деркач, Е.В. Селезнева. М.: РАГС, 2008. – 96с.
9. Деркач А.А., Синягин Ю.В. Акмеологическая диагностика/под ред. Деркача А.А., Синягина Ю.В. М.: РАГС, 2007. – 271с.
10. Селезнева Е.В. Развитие акмеологической культуры личности/ Е.В. Селезнева. М.: РАГС, 2007. – 200с.
11. Дьяченко В.С. Сотрудничество в обучении / В.С. Дьяченко. М., 1999.-198 с.
12. Маслоу А.Г. Мотивация и личность / А.Г. Маслоу. СПб: Питер., - 2008. – 352с.